

УДК: 336.741; DOI: 10.31388/2519-884X-2019-40-190-197

Кравченко А.С., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Університет банківської справи»

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. В статті уточнено структурування фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства, зокрема розкрито поняття фінансового ринку, цифрового фінансового ринку, структури, структуризації фінансового ринку, проведено літературний аналіз структуризації фінансового ринку, побудовано новітню модель структуризації фінансового ринку в цифрових умовах, модель ефективного функціонування фінансового ринку.

Ключові слова: структура, структуризація фінансового ринку, структурні елементи, новітня модель структуризації фінансового ринку в цифрових умовах, фінансовий ринок, цифровий фінансовий ринок.

JEL code classification: G10, G14

Kravchenko A.S., Ph.D., Ass. Prof.
SHE «University of banking management»

FINANCIAL MARKET STRUCTURING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE SOCIETY

Abstract. The structuring of the financial market in the conditions of digitalization of the society has been clarified, in particular the concept of structure, structuring of the financial market has been revealed, the literary analysis of the structuring of the financial market has been carried out, the newest model of the structuring of the financial market in digital conditions has been constructed, the model of the effective functioning of the financial market.

Studying the peculiarities of functioning of the modern financial market made it possible to clarify its structuring by organizational, term, regional character, by type of financial instrument, by prevailing type of electronic trade in financial instruments in the conditions of digitalization of society.

The modern digital processes of structural elements of the financial market should include: crowdfunding in the field of financial services; financial networking; development of «artificial» financial intelligence; financial algorithmic trading; electronic banking; financial blockchain; trading in financial instruments on electronic platforms; cryptographic financial processes; currency mining in the digital environment; formation of digital securities.

The efficiency of the functioning of the structural elements of the financial market depends on a balanced structural architecture, up-to-date, with respect to modern transformational transformations, which will provide an increase in the cumulative market-economic effect

Keywords: structure, financial market structuring, structural elements, newest model of financial market structuring in digital conditions, the model of effective functioning of the financial market, financial market, digital financial market.

Постановка проблеми. Для забезпечення динамічного розвитку економіки країни, необхідно забезпечити оптимальну систему функціонування національного фінансового ринку в умовах глобальної цифровізації світу. В сучасному економіко-політичному середовищі України, підґрунтя процесів удосконалення структуризації фінансового ринку в кіберпросторі, є цілісно не сформованим. Виникає гостра, науково-практична потреба, в побудові моделі актуалізованої структуризації фінансового ринку в цифрових умовах.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідження основ фінансового ринку, відображено у працях: Ю. Фама, І. Абрамова, О. Стойко, С. Юрій, І. Школьник, Б. Грехем тощо. Теоретичними аспектами цифровізації займалися: О. Ведута, Т. Джакубова, Н. Негропonte, М. Скілтон, Т. Сааті, Д. Тапскотта, Р. Хікс, та інші. Разом з тим, незважаючи на існуючу кількість публікацій за науковим напрямом, питання структуризації фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства, постає не достатньо дослідженим та потребує подальшого розвитку.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – дослідити та побудувати модель структуризації фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства для забезпечення ефективізації фінансового ринку. Методика (методологія) дослідження – для дослідження та побудови моделі структуризації фінансового ринку в цифрових умовах, застосовано комплексний, системний, кібернетичний підходи, методи моделювання, групування, аналізу, синтезу, абстрактно-логічний.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий ринок є «кровоносною системою» економіки країни, який складається з різних взаємопов'язаних структурних елементів. Структуризація фінансового ринку, повинна базуватися на сутності економічної категорії з урахуванням сучасних економіко-політичних та соціальних змін.

Фінансовий ринок є системою економіко-правових взаємовідносин, щодо трансферу фінансових ресурсів, на якому формується ціна на фінансові активи під впливом попиту та пропозиції. На фінансовому ринку відбувається перерозподіл фінансових ресурсів між учасниками ринку, через кредитно-фінансовий механізм.

Розглянемо, сутність поняття, структури, фінансового ринку, структуризації фінансового ринку.

Етимологічний словник української мови розкриває поняття структури (з лат. мови «struktura»), як розташування, будова та пов'язують зі змістом дієслова «struo» - будувати, класти один на одного [5, С. 452]. В свою чергу, поняття структуризація, має значення процесу формування структури будьчого. Отже, зазначена речова конструкція «структуризація фінансового ринку», розкривається як надання структурної форми фінансовому ринку.

Дослідження дефініції «фінансовий ринок», на основі проведеного аналізу наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених з визначеної проблематики, показали різні погляди сприйняття сутності поняття. Автори (зокрема Д. Дема, В. Павлов, Д. Красіков, Л. Шкварчук, В. Шелудько, В. Коваленко, О. Васильєв, тощо [1-5], [7-17]) виділяють різні економічні складові, наукові підходи формування змісту понятійно-категоріального апарату «фінансовий ри-

нок»:

- системно-функціональний – представляють, як систему суспільних відносин, щодо мобілізації і переливу капіталу між покупцями та продавцями;

- структурно-системний – розкривають тлумачення терміну, як складову фінансової системи, або ринок позичкових капіталів, і наголошують на системі перерозподільного відтворення;

- інфраструктурно-функціональний – виділяють сукупність елементів інфраструктури фінансового ринку, які проводять перерозподіл фінансових ресурсів;

- кон'юнктурний – акцентують увагу, щодо формування попиту та пропозиції на фінансові інструменти;

- регіональний – виділяють регіональний рівень функціонування ринку фінансових послуг;

- змішаний – об'єднують декілька наукових підходів у висвітленні поняття, зокрема виділяють процес задоволення попиту і пропозиції на фінансові інструменти та перерозподіл фінансових ресурсів через елементи інфраструктури.

Наукові підходи, застосовані вченими для трактування терміну «фінансовий ринок», фрагментарно розкривають його значення.

Не було застосовано комплексно-синергетичний підхід, як цілісне поєднання сукупності методів для виявлення нових властивостей при формуванні сучасного поняття «фінансовий ринок».

Отже, сучасна дефініція «фінансовий ринок» - це економічна категорія, фінансова сфера в якій формується кон'юнктура, система правових та фінансово-економічних взаємовідносин учасників ринку, власників, користувачів, фінансових посередників, спекулянтів, щодо трансферу фінансових активів і грошей, страхування фінансових ризиків з метою отримання прибутку від угод, зокрема проведення фінансових операцій, через інноваційно-інформаційні технології із використанням новітніх фінансових інструментів.

В свою чергу, цифровий фінансовий ринок – це економіко-синергетична категорія, сфера в якій формується електронно-фінансова кон'юнктура, система цифрових,

торгівельних, фінансово-правових взаємовідносин учасників ринку, щодо електронного трансферу фінансових ресурсів та прав власності, для отримання фінансово-цифрового об'єкту, а також профіту від проведених фінансових операцій на електронних платформах.

Етимологічний словник української мови розкриває поняття структури (з лат. мови «*structura*»), як розташування, будова та пов'язують зі змістом дієслова «*struo*» - будувати, класти один на одного [6, С. 452]. В свою чергу, поняття структуризація, має значення процесу формування структури будь-чого. Отже, зазначена речова конструкція «структуризація фінансового ринку», розкривається як надання структурної форми фінансовому ринку.

Доцільно структурувати фінансовий ринок за різними ознаками.

С. Еш пропонує структурувати фінансовий ринок за ознаками [4, С. 21]: функціональними, інституціональними, сегментарними. Така структуризація є розширеною, проте вона не охоплює сегменти на яких обертуються новітні об'єкти сучасного фінансового ринку та прослідковується дублювання функціонально-тотожних структурних елементів ринку.

Д. Дема, І. Абрамова, Л. Недільська структурують фінансовий ринок, виокремлюючи його різні види і сегменти, які мають певні зобов'язання та обслуговують різноманітних клієнтів і зауважують, що зазначений ринок оперує визначеними фінансовими інструментами, а також обслуговується специфічними фінансовими інститутами і має розгалужену фінансову інфраструктуру ринку [2, С. 12].

В свою чергу Ю. Коваленко, пропонує структурувати фінансовий ринок в залежності від фінансових інструментів та вважає автентичним поняття «фінансового ринку» та «ринку капіталу» і поділяє фінансовий ринок (або ринок капіталу) [10]. Така структуризація потребує уточнення, в частині сегментації фінансового ринку відповідно його функціональних особливостей.

Л. Шкварчук, структурує фінансовий ри-

нок, виділяючи ознаки [3, с. 12-13]: терміновість фінансових інструментів (грошей, капіталів), види фінансових інструментів (кредитний, грошовий, страховий, нерухомості, цінних паперів, валютний), рух фінансових інструментів (первинний, вторинний), форма організацій (організований, не організований), глобалізаційність операцій (національний, міжнародний). Така структуризація, потребує уточнення в частині глобалізаційності операцій фінансового ринку, поділу за видами фінансових активів та розширення і корегування інших елементів.

І. Школьник, структурує фінансовий ринок, окреслюючи ринок [1, с. 28]: кредитних ресурсів, грошей, фінансових послуг, цінних паперів. Така структуризація потребує розширення, деталізації та уточнення представлених функціонуючих елементів ринку.

В. Шелудько, структурує фінансовий ринок, виділяючи учасників ринку [5]: учасники, які представляють економічні інтереси держави, професійні посередники, не фінансові інститути, населення, іноземні учасники. Така структуризація, розкриває лише не повну структуру суб'єктів ринку та не висвітлює основні структурні елементи фінансового ринку.

Аналіз значної кількості літературних джерел, що розкривали погляди вчених на структуризацію фінансового ринку показав, найбільш вживаний поділ за наступними критеріями (табл.1).

Аналіз літературних джерел, показав, що найбільш вживаною структуризацією фінансового ринку, є поділ за терміном обертання об'єктів на ринок грошей і капіталу, поділ за об'єктом обігу (автори виділяють різні сегменти, значна частина яких відрізняється назвою) та поділ за обігом об'єктів на первинний та вторинний. Структуризація за іншими ознаками в літературних джерелах, представлена менше.

Літературний аналіз показав, застосування окремих елементів структуризації фінансового ринку науковцями, що слугує передумовою побудови новітньої його моделі (рис.1).

Таблиця 1

Літературний аналіз структуризації фінансового ринку

Ознаки, структурні елементи	С. Епш	Д. Дема, І. Абрамова, Л. Недільська	Т. Полякова	Ю. Коваленко	О. Стойко, Д. Дема	С. Юрій, В. Федосов	Л. Шкварчук	О. Близнюк	І. Школьник	В. Шелудько
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
За терміном обертання об'єктів: ринок грошей та капіталу	+	+	+		+	+	+	+		
За організаційною формою: організований, вуличний		+				+	+			
За обігом об'єктів: первинний, вторинний		+			+	+	+	+		
За регіональною приналежністю: національні, міжнародні		+	+			+	+			
За об'єктом обігу (автори виділяють різні сегменти, значна частина яких відрізняється назвою)	+	+		+		+	+		+	
За ринком фінансових послуг	+									
За ринком нерухомості	+									
За залученням грошей			+							
За сферою концентрації капіталу: держава, посередники, нефінансовий сектор			+							
За формою капіталу: не обігових активів, цінних паперів			+							
За терміном угод: термінова, відстрочена		+				+				
Інші	+				+			+		+

*Джерело: власні дослідження

Провівши ґрунтовне дослідження структуризації фінансового ринку і виявивши його проблеми, необхідно сформулювати уточнену, цілісну структуру сучасного фінансового

ринку, з урахуванням всіх його ознак та елементів. Відтак, слушно застосували комплексний, системний, синергетичний науковий підхід (рис.1).

Вивчення особливостей функціонування сучасного фінансового ринку, дозволило уточнити його структуру за організаційною, строковою, регіональною ознакою, за видом фінансового інструменту, за переважаним видом електронної торгівлі фінансовими інструментами в умовах цифровізації суспільства (рис.1).

Уточнена структуризація фінансового ринку в умовах цифрової економіки, враховує сучасні зміни в суспільстві, що віддзеркалюються в еволюційному перетворенні фінансового ринку.

Тепер, необхідно дослідити аспекти ефективності фінансового ринку та побудувати модель ефективності фінансового ринку в цифрових умовах.

В. Русінов розкриває аспекти ефективності фінансового ринку [13, С. 135-137], через нейронні мережі, що можуть використовуватися в фінансових додатках і надають можливість моделювання фінансових прогнозів та виявляють нелінійні залежності без апріорних знань про основну модель і проводить паралелі, щодо використання нейромереж та обмеженості людських можливостей в опрацюванні інформації, відповідно ефективності ринку. Акцентує, що в період некерованості світових фінансових процесів традиційні методи не спроможні розпізнати зміни та чіткі тенденції на ринку і тому, такий метод надає можливість розкриття образів та висновків правил, що використовується в технічному аналізі фінансового ринку.

Дж. Сорос, вважає аспекти ефективності фінансового ринку [14, С. 37], розуміння такого ринку та макроекономічного середовища є модель ефективного ринку, яка поєднує теорію рівноваги з концепцією рефлексивності. Заначає, що концепція рефлексивності не спростовує висновки теорії рівноваги, яка постає аксіоматичною системою, навпаки доповнює її. Уточнює, що теорія рівноваги надає загальні висновки, а концепція рефлексивності доповнює історичними змінами всі процеси (в свою чергу динаміка часу є

історичним виміром, який може прагнути до рівноваги, або ні).

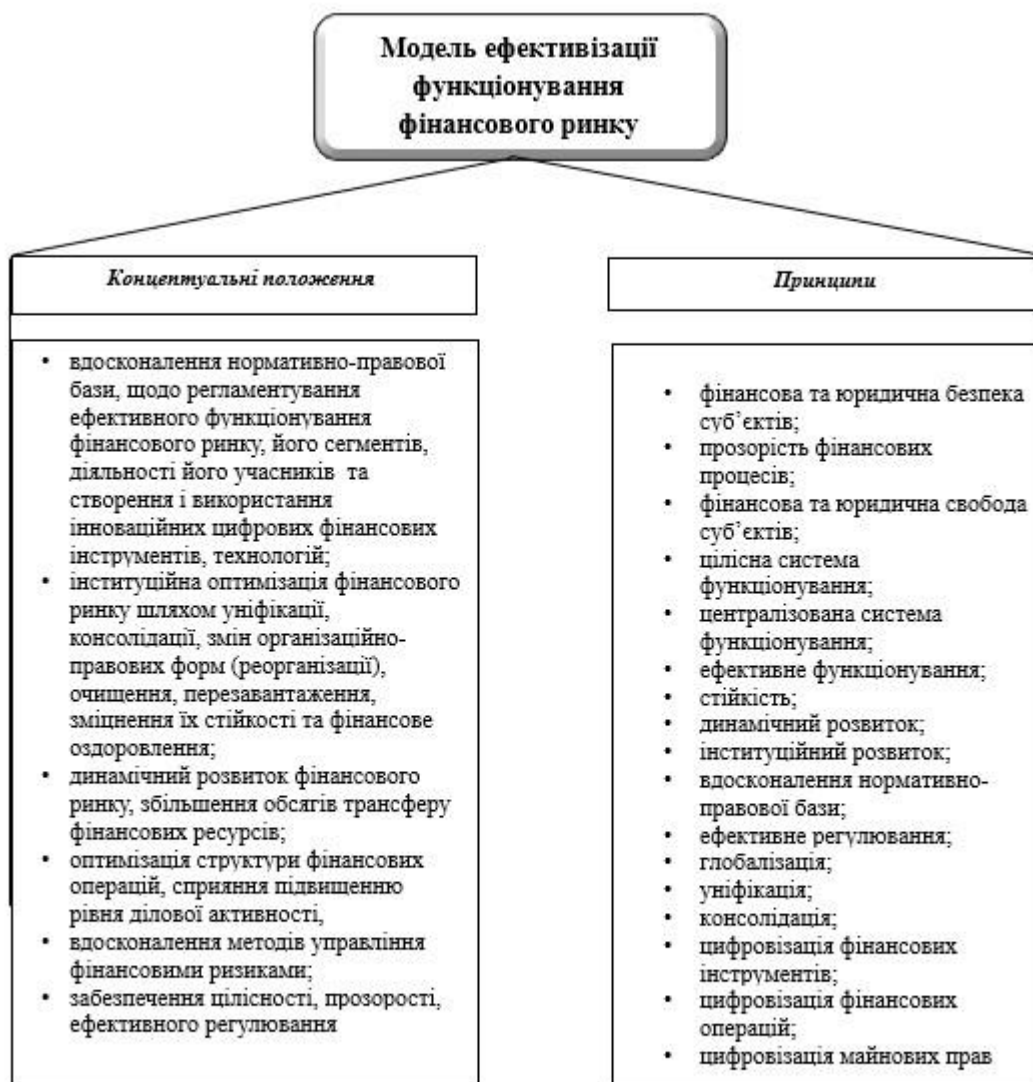
Й. Шумпетер, розкривав аспекти ефективності фінансового ринку, крізь теорію економічних циклів (коливання ділової економічної активності, що повторюється рецесією та підйомом, як «поворотних точок»), як апарат інструментів теоретичного та статично-економічного аналізу[15].

В. Міловідов, визначає аспекти ефективності фінансового ринку, крізь фінансовий нетворкінг (зокрема краудфандінг), інформаційно-комунікаційну мережу, фінансовий інжиніринг [16, С. 131-154].

Літературний аналіз, показав відсутність застосування цілісного та системного підходу, в розкритті аспектів ефективності фінансового ринку.

Нова модель ефективності функціонування фінансового ринку в цифрових умовах, окреслює (рис.2):

- концептуальні положення (законодавчо-інституційного, системного бачення нового сучасного фінансового ринку);
- принципи удосконалення підходів (організаційної, юридичної, цифрової ідеологічної системи розвитку функціонування сучасного фінансового ринку).
- В свою чергу, до сучасних цифрових процесів структурних елементів фінансового ринку, необхідно віднести:
 - -краудфандінг в сфері фінансових послуг;
 - -фінансовий нетворкінг;
 - -розвиток «штучного» фінансового інтелекту;
 - -фінансовий алготрейдинг;
 - -електронний банкінг;
 - -фінансовий блокчейн;
 - -торгівля фінансовими інструментами на електронних платформах;
 - -криптографічні фінансові процеси;
 - -видобування валюти в цифровому середовищі;
 - формування цифрових цінних паперів.

*Джерело: власні дослідження

Рис.2. Модель ефективізації функціонування фінансового ринку в цифрових умовах

Шляхами розвитку актуальної структуризації фінансового ринку України в умовах цифровізації суспільства є:

- вдосконалення нормативно-правової бази, щодо регламентування цифрового фінансового ринку;
- забезпечення застосування інноваційних цифрових фінансових інструментів;
- вдосконалення інституційних структур, шляхом впровадження цифрових технологій та створення фінансового кіберпростору;
- динамічне становлення цифрового фінансового ринку, через збільшення обсягів трансферу електронних фінансових ре-

сурсів та підвищення рівня електронної ділової активності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний фінансовий ринок розвивається в умовах цифровізації суспільства. Процес насичення світового простору цифровими технологіями набуває динамічного розвитку в економічному середовищі. Ефективність функціонування структурних елементів фінансового ринку, залежить від збалансованої структурної архітектури, актуалізованої, щодо сучасних трансформаційних перетворень, яка забезпечить підвищення кумулятивного ринково-економічного ефекту.

Список літератури:

1. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монограф.-С.: ЛТД УАБС НБУ, 2008.- 348 с.
2. Дема Д.І. Фінансовий ринок: навч. посіб. - Житомир: ЖНАЕУ, 2017- 448 с.
3. Шкварчук Л.О. Фінансовий ринок : навч. посіб.- К.: Знання, 2013.-382 с.
4. Еш С.М.Фінансовий ринок: навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2011.-528 с.
5. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: монограф.- К.:Знання 2011. – 234 с.
6. Етимологічний словник української мови // НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні/ред. кол.:О.С. Мельничук.-К.:Наукова думка, 2006. - 705 с.
7. Кравченко А.С. Функціонування біржового фінансового ринку: монограф.-К.: ЦП «Компринт», 2015.- 190 с.
8. Красиков Д.А. Финансовый рынок как экономическая и юридическая категория// Вестник СГУОА.- 2018.-№1 - С.207-213.
9. Павлов В.І. Цінні папери в Україні: навч. посіб.- К.: Кондор, 2004. - С.6.
10. Коваленко В.В. Фінансовий ринок України: сутнісний та функціональний аспекти// Економічний форум. – 2017. - № 2. - С. 288.
11. Курьянов Н.А. Финансовый рынок как важнейший институт обеспечения устойчивого развития региональной экономики// Вестник РГЭИ.- 2012.-№1 - С.255-259.
12. Васильев О.В. Організація функціонування фінансових інституцій регіону// Економіка. Управління. Інновації. - 2013.- № 1. – С. 8.
13. Русинов В. Финансовый рынок: Инструменты и методы прогнозирования: учеб. пос.- 2000. - 215 с.
14. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма: учеб.пос. - 1999. - 262 с.
15. Й. Шумпетер. История экономического анализа: учеб. пос.- 2004 г. (Т.1).- 496 с.
16. Миловидов В. Д. Будущее финансового рынка // Проблемы национальной стратегии.- 2017.-№ 5(44).- С.131-154.
17. Джусов А. Альпаков С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/322644079>.

References:

1. Shkolnik I.O. (2008) Financial Market of Ukraine [Financial Market of Ukraine] S.: UAB NBD [in Ukrainian].
2. Dema D.I. (2017) Financial Market [Financial Market] Z.: ZhNAEU [in Ukrainian].
3. Shkvarchuk L.O. (2013) Financial Market [Financial Market] K.: Knowledge (in Ukrainian).
4. Ash S.M. (2011) Financial Market [Financial Market] K.: TsUL [in Ukrainian].
5. Sheludko V.M. (2011) Financial Market [Financial Market] K.: Knowledge [in Ukrainian].
6. Etymological dictionary of the Ukrainian language (2006) [Etymological dictionary of the Ukrainian language] K.: Scientific Thought [in Ukrainian].
7. Kravchenko A.S. (2015) Functioning of the stock exchange financial market: monograph. K.: Comprint CPU, 190 p. [in Ukrainian].
8. Krasikov D.A. (2018) The financial market as an economic and legal category. Bulletin of SGYU. №1, pp. 207-213 [in Russian].
9. Pavlov V. (2004) Securities in Ukraine [Securities in Ukraine] [in Ukrainian].
10. Kovalenko V. (2017) The Financial Market of Ukraine: Essential and Functional Aspects [The Financial Market of Ukraine: Essential and Functional Aspects] [in Ukrainian].
11. Kuryanov N.A. (2012) The Financial Market as the Most Important Institute for Sustainable Development of the Regional Economy. Vestnik RGEI. №1, pp. 255-259 [in Russian].
12. Vasilyev O.V. (2013) Organization of functioning of financial institutions of the region [Organization of functioning of financial institutions of the region [in Ukrainian].
13. Rusinov V. (2000) The financial market [The financial market] [in Russian].
14. Soros J. (1999) The Crisis of World Capitalism [The Crisis of World Capitalism] [in English].
15. Schumpeter J. (2004) History of economic analysis [History of economic analysis] [in English].
16. Milovidov V. (2017) The Future of the Financial Market [The Future of the Financial Market] [in Russian].
17. Dzhusov A. Alpakov S. (2017) Digital Economy: Structural Shifts in the International Capital Market [Digital Economy: Structural Shifts in the International Capital Market] [in Ukrainian].